

LAPSEN KUOLEMA

AHNVE, Karin

On vasta aamu, 1996

Eräänä varhaisaamun hetkenä katkeaa pienen ihmisen elämä. Samalla murtuvat itsestäänselvytykset kahden nuoren aikuisen maailmassa. Linn ja Mats joutuvat etsimään tietä eteenpäin sekä oman itsensä että toistensa suhteen. Rakkaus, työ, vapauden ja riippumattomuuden mallit ja hyvän elämän odotukset joutuvat puntariin.

BENDT, Ingela

Kun pieni lapsi kuolee, 1999

Bendt käsittelee kirjassaan pienen lapsen kuoleman aiheuttamaa surua, kuolinsyitä erittelemättä. Jokainen kokee järkytystä, tuskaa ja surua lapsen menettäessään. Kirjailijalla itsellään on omakohtaista kokemusta pienen lapsen kuolemasta, sillä hänen kaksoslapset kuolivat molemmat pieninä. Kirja jakautuu kahteen osioon, josta ensimmäinen on tarkoitettu perheen tueksi. Toinen osa on tarkoitettu niille, jotka ammatissaan kohtaavat lapsen kuoleman kokeneen perheen jäseniä.

BENDT, Ingela

Ett litet barn dör. Ett ögonblicks skillnad. Andra upplagen 2006, första 1997

BLOMQVIST, Anni

Eikä merta enää ole, Gummerus 1990

Myrskyluodon Maijan kirjoittajalta omaelämäkerrallinen kirja, jossa hän kertoo poikansa kuolemasta ja surutyöstä. Vuosikymmenet aikaisemmin hän menetti miehensä ja toisen poikansa myös myrskyväälle merelle. Tämä on kuitenkin Bengtin tarina.

BLOMQVIST, Anni

Meri yksin ystäväni, Gummerus 1977

Blomqvist kertoo nuoruudestaan saaristossa, rakastumisesta ja kalastajan raskaasta työstä. Saaristolaisnaisen elämään liittyy paljon raskasta työtä, odottelua ja toivomista, että miehet pääsevät ehjänä takaisin kotiin. Pahin kuitenkin tapahtuu, kun meri vie mukanaan kirjoittajan miehen ja toisen pojista.

BROWN, Helen

Cleo - How a small black cat helped heal a family, Hodder 2010

Helenin poika Sam oli viemässä haavoittunutta lintua eläinlääkäriin veljensä kanssa, mutta ei koskaan päässyt perille. Sam jäi auton alle. Kirja kertoo lapsen menetyksestä, perheen surusta ja pienestä kissasta, joka omalla tavallaan auttoi perhettä lähemmäksi toisiaan vaikeana aikana.

CLEAVE, Chris

Poikani ääni, 2012

Isä ja pieni poika kuolevat jalkapallostadioniin tehdyssä terroriiskussa. Pojan kädessä ollut pieni kangaspupu löytyy kaiken tuhon ja hävityksen keskeltä. Kirja alkaa surun murtaman äidin kirjeellä Osama bin Ladenille. Kirja on kertomus äidin surusta, kaaoksesta ja luokkaerojen murtumisesta tuhansia koskettavan tragedian keskellä.

ELLILÄ, Kirsti

Kaivatut, 2013

Saaran tyttö on kuollut. Gilbertin perhe on kateissa. Henrikin tytär on muuttanut elämäänsä pakoon luostariin. Suomalaisen kaupungin sykkeessä heidän elämänsä nivoutuvat yhteen. Kirja kertoo

yksinäisyydestä, monikulttuurisuudesta ja elämäntarkoituksen etsimisestä.

ERVAST, Johanna

Jäähyväiset Einolle, 2008

3-vuotias Eino saa keskellä yötä aivoverenvuodon. Aiemmin terve pikkupoika makaa yhtäkkiä sairaalassa puhe- ja liikuntakyvyttömänä. Välillä vanhemmat elävät parantumisen toivossa, välillä hirvittävässä tuskassa. Kuinka äiti ja isä kestävät, kun perusterve lapsi sairastuu vakavasti ja aivan yllättäen? Onko elämää mielekästä pitkittää, jos ihminen on parantumattomasti sairas? Miten äiti voi hyväksyä ajatuksen, että hän joutuu luopumaan pienestä pojastaan, päästämään lopullisesti irti? Voiko lapsen kuolemasta toipua koskaan? Ei sittenkään, vielä et ole tervetullut, kuolema, odota vähän. Anna hiukan lisää aikaa toivoa ihmettä. Jos sittenkin tapahtuisi jotakin toipumista ja palautumista. Johanna Ervast kirjoittaa esikoisensa yhdeksän viikon kamppailusta kuolemaa vastaan. Hän kuvaa omia tunteitaan, ympärillä olevien ihmisten reaktioita, sairaaloiden toimintaa, toivon rippeitä ja luopumisen tuskaa. Jäähyväiset Einolle on aito ja raastava kuvaus siitä, miltä tuntuu äidistä, joka istuu viikko toisensa jälkeen lapsensa kuolinvuoteen äärellä ihmettä odottaen.

ERVAST, Johanna

Jäähyväisten jälkeen – kertomus elämästä lapsen kuoleman jälkeen, 2009

Surusta ei voi toipua. Mutta surussa voi toipua. Vuonna 2005 Johanna Ervastin perheen elämä järkkyy. Kolmevuotias Eino kuoli yhdeksän viikon sairauden jälkeen. Jäljelle jäivät suru, muistot, tuska ja kaipuu sekä valtava haaste koota elämä uudelleen. Jäähyväisten jälkeen kertoo elämän pysähtymisestä, sen kääntymisestä taaksepäin ja vähitellen kriisien kautta löytyvästä jalansijasta, hiljalleen kasvavasta varmuudesta: ehkä elämä voi sittenkin jatkua. Lohduttomuuden ja uupumuksen jälkeen voimat palaavat ja surun kuvat alkavat pehmentyä. Elämään astuu ilo, ensin varovasti ja huomaavaisesti, sitten vahvistuen, arjen pieninä askareina. Aika haavat parantaa, sanotaan, ja haavoistaan aika tunnetaan. Jäähyväisten jälkeen kuvaa suruprosessin eri vaiheita ja surun monia kasvoja. Koskettava teos tarjoaa myös vertaistukea jokaiselle läheisensä menettäneelle. Jäähyväisten jälkeen on selviytymistarina suruista suurimmasta takaisin elämään.

HALME, Liisa

Kun Sampo on poissa, 2003

Kirja on surukirja, jonka Liisa Halme on kirjoittanut kuolemansurun omakohtaisesti kokeneena. Kirja kuvaa äidin ja perheen tuskaa, mutta myös surun määrätietoista työstämistä. Kirja auttaa ymmärtämään lapsen menettämiseen liittyvän surun ja yleensäkin kuoleman surun eri vaiheita, mutta paljastaa myös jokaisen vaiheen uuvuttavuuden. Kirja on tarkoitettu vastaavaan elämäntilanteeseen joutuvalle sekä jokaiselle, joka haluaa tai jonka tarvitsee ymmärtää, miten vaativa prosessi on lapsen menettämiseen liittyvä surutyö.

HEINO, Tarja

Pieni enkeli. Kuvaus kätkytkuolemasta, 1999

Tarja Heino menetti oman tyttövauvansa. Hän kuvaa kirjassaan aikaa raskaudesta lapsen kuolemaan, pitkää surutyötään sekä läheisten ja hoitavan henkilökunnan reaktioita.

HUOVINEN, Veikko

Pojan kuolema, 2007, 2. tekijän korjaama painos

Pojan kuolema on Veikko Huovisen koruton mutta lämmin teos. Se on isän viimeinen viesti, kirja pojan kuolemasta mutta myös hänen elämästään ja siitä mitä jäljelle jää. Kirjailija toivoo, että siitä on apua muille vastaavassa tilanteessa oleville omaisille.

JAATINEN, Eila

Äläkä sure, Sakari, 2009

Eila ja Raimo Jaatisen 21-vuotias poika Sakari poistui kotoaan lokakuuisena sunnuntaipäivänä ja pyöräili radanvarteen. Lyhyt jäähyväisviesti löytyi kotoa, tietokoneen vierestä, saman päivän iltana. Useita kirjoja ja runoteoksia julkaissut toimittaja-kirjailija Eila Jaatinen vie lukijan surun maahan, josta elämän äänet ovat vaienneet. Runon ja proosan keinoin hän käy lävitse niitä tunteita, kysymyksiä ja muistoja, joista menetyksen jälkeinen aika on täytynyt. Siitä ei ole puuttunut kipua, kaipausta eikä itsesyytöksiäkään. Monet kysymykset jäävät vaille vastausta. Vain rakkaat muistot ja periksi antamaton toivo kannattelevat, antavat voimaa jatkaa.

JALLI, Tarja

Naisen suru, 2005

Tarja Jallin kirja on avoin kuvaus lapsen menetyksen tuomasta surusta, kivusta ja pimeydestä. Se tarjoaa mahdollisuuden jakaa naisen kokemusta surusta ja avaa samalla näköalan toivoon ja rakkauteen.

JUNTTILA, Tatjana

Poikani Jussi, 2005

Kirja odotuksesta, synnytyksestä ja elämästä kuoleman jälkeen.

JÄRVI, Ulla

Syntymätön: tietoa ja kertomuksia keskenmenosta, 2007

Joka viides nainen joutuu elämänsä aikana kokemaan keskenmenon. Yleisyydestään huolimatta keskenmeno on yhä varsin vaiettu asia. Siitä ei välttämättä puhuta perheen ulkopuolella, ja usein pariskunta jää kovin yksin menetyksensä kanssa. Keskenmenossa on kysymys paljon muustakin kuin vain keskeytyneestä raskaudesta. Tätä ei aina ymmärretä. Moni keskenmenon kokenut nainen tuntee jopa terveydenhuollossa tullessa huonosti kohdelluksi. Syntymätön kertoo keskenmenosta sekä fyysisenä että psyykkisenä tapahtumana. Siihen on koottu keskeinen tieto keskenmenon syistä ja hoidosta. Surutyötä kuvataan naisen, miehen ja läheisten näkökulmasta. Mukana on myös aitoja kertomuksia siitä, miltä keskenmeno tuntuu. Kirja on tarkoitettu tietolähteeksi ja vertaistueksi keskenmenon kokeneille ja heidän läheisilleen sekä terveydenhuollon ammattilaisille ja opiskelijoille.

KALLIO, Päivi

Kun sieluni särkyi, Mediapinta 2009

Kirja kertoo koskettavan tositarinan siitä, miten yksi onnettomuus yhtäkkiä hajottaa koko elämän palasiksi. Kallio vie lukijan ensijärkytyksen hetkistä kohti tuskaista toipumista, luopumista ja asioiden hyväksymistä. Kunnes kesken kaiken kohtalo puuttuu jälleen peliin. (Lähde: adlibris.com/fi/)

KANDELIN, Kaisu

liris Anna Helena – Syöpälapsen, neurofibromatoosilapsen tarina, 2003

Kaisu Kandelinin on kirjoittanut tyttärestään kirjan liris Anna Helena. Kirja koostuu liriksen elämän aikaisista tapahtumista alkaen tarinasta, joka liittyy hänen nimeensä. Jälkisanat on kirjoitettu pyhäinpäivänä 2002. Monet tapahtumat asiat liittyvät Kuorttiin, Lastenkliniikkaan ja siellä tapahtuneisiin asioihin. Mielenkiintoisinta kirjassa ovat liriksen omat päiväkirjamerkinnot, tuntemukset eri elämän vaiheissa. Läpi kirjan huokuu liriksen positiivinen asenne elämään, jopa siinä tapauksessa, kun ei enää ollut toivoa, hän alkoi kirjoittaa päiväkirjoissaan loppuelämänsä ensimmäisestä päivästä lähtien aina 110 päivään asti.

KARF, Gösta

En junisöndag kvart över tolv, 1999

Gösta Karf skriver naket och gripande om hur det känns att förlora ett barn, om sorgen efter barnet men också om möjligheterna att bearbeta sorgen.

KARF, Gösta

Kun elämä pysähtyy. Lapseni on poissa, 2005

Lohdullinen kirja vanhemmille, jotka ovat menettäneet lapsen. Tärkeä myös menetyksen kokeneen läheiselle sekä ammattilaisille. On kesäsunnuntai, taivaalla ei ole pilvenhattaraakaan. Kaikki on hyvin. Tästä alkaa Gösta Karfin kertomus onnettomuudesta, joka muutti hänen perheensä elämän perusteellisesti. Gösta Karf kirjoittaa riipaisevasti isän näkökulmasta, miltä tuntuu menettää lapsi traagisessa onnettomuudessa. Rohkeasti Karf kuvaa omia syyllisyydentunteitaan ja tunnemyrskyjä, joita perhe joutui kokemaan. Karf kertoo teoksessaan mittaamattomasta surusta mutta myös keinoista, joilla surua voi käsitellä.

KIURU, Reidunn

Surun päiväkirja - ja ilon, 1996

Kirja koostuu äidin päiväkirjamerkinnöistä vuoden ajalta sen jälkeen, kun 23-vuotias poika Kalevi kuoli oman käden kautta. Kirjoittaja toivoo kirjan tuovan voimaa, uskoa ja vertaistukea samassa tilanteessa oleville.

KIURU, Sakari ja Reidunn

Kaarnalaiva, 1995

Yleisradion eläkkeelle siirtynyt pääjohtaja Sakari Kiuru ja psykologi Reidunn Kiuru käyvät Kaarnalaiva-kirjassaan uudelleen läpi poikansa itsemurhaa.

KLOOSTERMAN, Brigitte & Smith Czerniak, Ruth

Vaikeat jäähyväiset, Kristillinen kirja- ja musiikkikustannus 2010

Brigitte menetti alle kymmenen vuoden sisällä molemmat vanhempansa ja molemmat lapsensa eri tapahtumien johdosta. Kirjassaan hän käy läpi menetyksiä muistojen ja päiväkirjamerkintöjen kautta. Hän puhuu surutyöstään painottaen, että toipumisen kannalta on tärkeää antaa itselle aikaa surra menetystä. Brigitte toivoo kirjan tuovan toivoa ja uskoa siihen, että elämän mustimmistakin hetkistä voi selvitä, kun antaa itsensä surra, eikä yritä tukahduttaa tunteitaan.

KOSKELA, Harri

Lapseni elää aina sydämessäni: lapsen menetyksen merkitys vanhemman spiritualiteetin muotoutumisessa, 2011

Väitöskirjan tekijällä, Harri Koskelalla, on omakohtainen kokemus lapsen menetyksestä. Hän lähestyy tutkimuksessaan vanhempien kokemusta kokonaisvaltaisesti. Lähdemateriaalina ovat vanhempien lähettämät kirjeet. Tutkimus on lajissaan ensimmäinen Suomessa. Koskela tarkastelee väitöstyössään lapsen menetyksen vaikutuksia vanhemman spiritualiteettiin ja vanhemman suhtautumista menetykseen. Tarkastelun kohteena ovat myös vanhempien käyttämät hengelliset ja psyykkiset selviytymiskeinot. Tutkimus tarjoaa tietoa surun ja kuoleman kohtaamisesta auttamistyössä mukana oleville. Erityisesti seurakuntien ja hoitoalan työntekijät voivat käyttää tutkimustuloksia lapsensa menetystä surevan vanhemman hengellisten ja henkisten prosessien ymmärtämisessä. (Lähde: sakasti.evl.fi)

KOSKENVESA, Marjatta

Lunta, sanoi perhonen, 1990

Pastori Marjatta Koskenvesa on kirjoittanut koskettavan ja rohkean kirjan tyttärensä Päivin tragediasta. Kertomus kuvaa vaiheita, jotka johtivat tyttären itsemurhaan 17-vuotiaana. Kirjan päiväkirjamuistiinpanot ja kirjeet tuovat tekstiin vahvaa totuudellisuutta; kipeitä ja inhimillisiä syitä katsotaan sellaisinaan. Lunta, sanoi perhonen-kirjassa uskonelämä ja rukouksen maailma kietoutuvat tavalliseen arkeen, ja tappioita pohtiessaan Koskenvesa koskettelee elämäntaidon kysymyksiä huumorinpilke silmäkulmassaan. Äidin voimakkaasta puheenvuorosta huolimatta kirja on myös Päivin oma puheenvuoro ikätovereilleen. (Lähde: bookcrossing.com)

KOSKINEN, Elina

Jokin astalo, 2004

Surmatun tytön äidin kirjoittama kirja. Elina Koskinen kirjoitti kirjan auttaakseen kohtalotovereitaan.

KREULA, Rita

Kuvittelenko, vai kuoliko jotain? 2008

Kuvittelenko vai kuoliko jotain? -kirjaan on koottu yli 25 naisen kokemuksia arasta ja hyvin vaietusta aiheesta, raskauden keskeytyksestä sikiöpoikkeavuuden vuoksi. Kirja koostuu Enkelinkosketusvertaistukiryhmään kuuluvien naisten kokemuksista, tuntemuksista ja ajatuksista. Kirja sisältää myös tietopaketit sikiöpoikkeavuuksista sekä niiden seulontamenetelmistä, että itse keskeytyksestä toimenpiteenä. Ei tiedä mistä pitäisi alkaa ja mitä tehdä. Kirja lähestyy hautajaisten järjestämistä sekä käytännön että surutyötä tekevän omaisen näkökulmasta. Kirjassa on runsaasti tietoa hautajaisista ja vinkkejä siitä, kuinka ne voi järjestää persoonallisesti ja läheisen muistoa kunnioittaen.

KUOPPALA, Pertti

Arjen pieni pikkurilli, 2007

Teos on kirjoittajan omasta elämästä ja sen kohokohdista, myöskin menetyksistä. Se kertoo sukupolvien välisestä ketjusta, jossa suvun nuorin jäsen pitää pikkurillillään tiukasti vaarin omasta pikkurillistä kiinni heidän nukkuessaan päiväunia viikkoa ennen tsunamia. Paratiisisaaren rantaan iskenyt hyökyaalto murskasi unelman riistämällä pikku-Aren isänsä sylistä. Kirja on erilaisten tunteiden sävyttämää vuoropuhelua isän ja tyttären välillä katastrofin jälkeen. Se on tarina kirjoittajan omasta ja Tuulan perheen selviytymisestä, mukana tuttuja ja läheisiä, mutta aivan vieraidenkin ihmisten antama suurenmoinen tuki. Kirjoittaja haluaa omien kokemustensa pohjalta kannustaa kuitenkin erilaisissa elämän myllerryksissä kamppailevia lukijoita kirjan lopussa rohkaisemalla heitä: "Aina on toivoa".

KÄPY Ry

Lapsen kuolema: tietoa ja tukea lapsen kuoleman kohdanneille, 2014

KÄPY ry

Kun lapsi kuolee, 2011

LAAKSO, Seppo

Kitara soi niin hiljaa – miehet puhuvat surustaan, 2007

Kirjaan on koottu eri-ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien miesten surukokemuksia. Kokemuksistaan kertovat muun muassa eri-ikäiset leskeksi jääneet miehet, lapsensa menettänyt isä, itsemurhan tehneen veli ja vanhempansa menettänyt nuori mies. Lisäksi kirjan toimittanut Seppo Laakso kertoo omasta surutyöstään. Kirjan henkilöt haluavat omilla tarinoillaan auttaa ja rohkaista menetyksen kokeneita ja vertaistukea kaipaavia miehiä selviytymään surussaan.

LAINÉ-PUHAKAINEN, Teresa

Liian lyhyt elämä. Kirja surusta ja hiljaisuudesta, 2007

Yhtäkkiä tapahtuu käsittämätön: lapsi kuolee. Kaiken piti olla hyvin, perheeseen oli syntymässä kolmas lapsi, oli kesä ja vauvanvaatteet odottivat valmiina. Sitten tuli suru. Varoittamatta ja lupaa kysymättä. Miten tästä eteenpäin? Kirjailija käsittelee kokemustaan surusta syvällisesti ja itseään säästelemättä. Surukirja pohtii suremista myös yksilötasoa laajemmin ja ihmettelee yhteiskuntaamme, missä pienille ihmisille ja suurille tunteille on liian vähän tilaa.

LARSEN, Judy Merrill

Kaipauksen aika, 2009

Ellenin 11-vuotias poika James on uimassa muiden lasten kanssa, kun vesiskootteri ajaa liian läheltä kohtalokkain seurauksin. Ellen haluaa nuoren kuskin vastuuseen teostaan. Kirjassa kuvataan oikeusprosessin kulkua ja äidin tuntemaa surua, vihaa ja syyllisyyttä. Lopulta kuitenkin anteeksiannollekin löytyy tilaa sydäimestä.

LIND, Olli

Lapseni on tapettu: poikani Ville Lindin elämä muille isille ja kasvattajille opiksi, 2004

Tämä kirja kertoo Villen isän näkemänä ja kokemana tapahtumat tapon jälkeen ja surutyöstä kolmen vuoden aikana. Tässä hän muistelee myös kaikkea mitä kasvattajana oppi, mitä teki väärin, mitä teki oikein ja miten se tehtiin. Kuoleman jälkeiset otsikot, tappajan selviäminen, oikeudenkäynti, kaikki kerrotaan tässä kirjassa. (Lähde: suomalainen.com)

LINDROOS-ANNALA, Pirjo

Tuulelan tupa, 2013

Romaanin teemoja ovat miehen sota-ajan kokemukset, lapsen menetys ja läheisen itsemurha. Sota menetyksineen on lähempänä kuin sodan jälkeen syntyneet aina ymmärtävätkään - se vaikuttaa yhä suomalaisperheiden elämään. Vaikka Lindroos-Annalan teos on todellisuuteen pohjautuva kirja, jolla ei ole onnellista loppua, sen pohjavire on kuitenkin elämänmyönteinen. Kirjan kantavaksi sanomaksi nousee suru ja selviytyminen, ajan ja vertaistuen avulla. Sanomansa lisäksi kirja on jo saanut kiitosta osuvasta ajankuvauksesta.

LIPPONEN-PÖNNIÖ ARJA (toim.)

Pieniä sanoja suuresta surusta – vuodenaikojen mukaan, 2007 (lapsen kuolema)

Tämän kirjan myötä olen halunnut kiittää siitä tuesta, jota itse olen Kävyiltä ja Kävyin jäseniltä saanut. Samalla olen halunnut antaa mahdollisuuden myös muille kertoa omasta lapsenmenetyksestään ja myös siitä, miten on menetyksestä selvinnyt.

LUOMA, Jorma

Viimeinen hyppy, 2014

Isä kertoo päiväkirjamuodossa uimahyppyharjoittelussa menestyneen tyttärensä sairastumisesta ja taistelusta elämästä ja kuolemasta.

MANNERI, Tuija

Vaiettu suru, 1992 (lapsen kuolema)

Tässä kirjassa lapsen kuolemasta puhuvat muun muassa vanhemmat ja terveydenhuollon henkilöstö. Julkaisussa käsitellään myös lapsensa menettäneiden tukiryhmiä ja tukimuotoja.

MANSIKKAMÄKI, Jaana

Varten taivasta luotu: Rasmuksen ja enkelitytön muistolle, 2003

”Kirja on kaksi pientä lastaan seitsemässä kuukaudessa menettäneen äidin puheenvuoro. Aito ja syvälinen elämäntarina”.

MOROTTAJA, Taina

Ajanvirrassa, 2010

Ajanvirrassa on kertomus äidin surusta pojan itsemurhan jälkeen. Se kertoo epäuskosta, syyllisyydentunteista ja syvästä surusta, kun lapsi on poissa. Avioliiton kariutuminen, rakkaiden koirien menettäminen ja oma sairastuminen koettelevat jo valmiiksi vaikeassa elämäntilanteessa. Kuvitus kulkee hyvin tarinan mukana. Morottaja kertoo kirjan kirjoittamisen olleen auttava voima surun keskellä, kun hänen oma poikansa kuoli.

MUSTONEN, Saara

Sara, 2002 (lapsen kuolema)

16-vuotiaan Saran kuolema vuonna 1979 Suomen maajoukkueen harjoitteluleirillä järkytti koko perhettä. Kirjassa käydään läpi Saran elämää, kuolemaan johtaneita asioita ja kuoleman jälkeistä aikaa. Mustonen

kritisoi vahvasti Suomen hiihtoliiton toimintaa, sitä miksi hiihtäjien annettiin harjoitella kielletyllä alueella ja miksi vastuu kuolemasta sysättiin nuorten tyttöjen niskoille.

MÄKINEN, Heta

Riikka, tyttäreni taivaassa, 2008

Mäkinen kertoo avoimesti tyttärensä sairastumisesta, elämänhalun kadottamisesta ja kuolemasta. Tytär löydettiin kotoaan kuolleena. Hän oli jättänyt jäähyväiskirjeitä lähimmäisilleen selittääkseen, miksi päätyi tähän ratkaisuun. Kaksi vuotta myöhemmin Mäkinen löysi myös poikansa kotoaan sairauskohtaukseen menehtyneenä. Hän kertoo kirjan kirjoittamisen olleen iso osa hänen surutyötään. Hän toivoo, että kirjasta on apua toisille läheisensä menettäneille.

NISSINEN, Elina

Mereen haudattu unelma, 2009 (lapsen kuolema)

Mereen haudattu unelma on lapsensa menettäneen äidin henkilökohtainen tarina. Se on tarkoitettu vertaistueksi kohtukuoleman kokeneille perheille. Kirjassa käsitellään lapsen kuolemaan liittyneitä tapahtumia, syitä ja seurauksia, tunteita ja ajatuksia. Se sisältää myös selviytymiskeinoja, sekä vinkkejä surun käsittelytavoista.

PAASI, Kauko

Lintu lensi ikkunaan, Myllylahti 2004

Paasi kertoo poikansa Timon äkillisestä kuolemasta. Timo oli urheileva poika, jonka kohtaloksi koitui sydämen pettäminen. Isä käy läpi poikansa kuolemanhetkeä ja sen jälkeisiä tunteita, järkytyksestä, surusta, syyllisyydentunteista, vastaamatta jääneistä kysymyksistä... Miksi? Miksi näin tapahtui? Olisiko jotain ollut tehtävissä? Kirja on kertomus isän surusta ja kamppailusta saada oikeutta ja vastauksia kysymyksiinsä.

PEART, Neil

Ghost Rider – Taipaleita toipumisen tiellä, Paasilinna 2012

Rushin rumpali Neil Peart kertoo surustaan menetettyään ensin tyttärensä auto-onnettomuudessa ja vähän ajan kuluttua siitä myös vaimonsa. Hän hyppäsi moottoripyörän selkään ja matkasi yhteensä 88 000 kilometriä pitkin Kanadaa, Yhdysvaltoja ja Etelä-Amerikkaa, vailla varsinaista päämäärää. Matkallaan hän kirjoitti päiväkirjaa. Vuoden mittaiselle matkalle sisältyy paljon tunteita, edistysaskeleita ja takaiskuja. Matkallaan hän onnistui löytämään uudelleen elämänilonsa ja merkityksen elämälleen.

RANTALAIHO, Anneli (toim.)

Sinua en unohda. Lapsensa menettäneet kertovat, 1999

Vanhemmat menettävät kolme poikaansa auto-onnettomuudessa. Toisaalla mies tekee itsemurhan ja vie pienen tytönkin mennessään. Kirjassa on yhteensä 16 tarinaa joissa sisaret, vanhemmat ja isovanhemmat kertovat menetyksestä, surusta, tuskasta ja selviytymisestä. Kirja on kirjoitettu kaikille läheisensä menettäneille ja liian nuorena kuolleiden muistolle.

SAAVALAINEN, Teuvo

Ja poika vaikenee, 1985

Elämän pahuus ja kuoleman valta. – Teoksesta *Ja poika vaikenee* aukeavat lukijalle samat ulottuvuudet kuin maailmankirjallisuuden suurimpien mestarien pohdinnoista. Yli läikkyvä herkkyys, vaille mahdollisuuksia jäävä lahjakkuus. – Teuvo Saavalainen kartoittaa syitä, jotka saavat nuoren ihmisen mielen järkkymään hyvinvoinnin keskellä. Syyllisyydentunne ja vastuu. – Omista kipeistä kokemuksistaan jalostaa isä helmen, joka on osoitus siitä, ettei hänen uhrinsa ole ollut turha. *Ja poika vaikenee* on surullinen mutta ei epätoivoinen kirja. Finlandia-palkintoehdokkuutta mittana pitäen yksi ilmestymisvuotensa parhaista.

SAIRANEN, Petter

Muisti on unta, Helsinki-kirjat 2012

Luonto on toiminut väärin päin, sillä isän ei pitäisi joutua hautaamaan tytärtään. Kirjassa isä muistelee kuollutta tytärtään, ja välissä on tytön kirjoittamia runoja. Kaunis ja koskettava kirja kertoo muistojen ja rakkauden pysyvyydestä, vaikka läheinen on poissa.

SALONEN, Tuula

Ei kai hän vaan ole kuollut, 2000

Tämä on kertomus äidin ja perheen surusta, kun perheen nuorimmainen poika Tuomo kuolee tapaturmaisesti. Kirja aloittaa kolmen kirjan sarjan, joissa Salonen kertoo elämästään poikansa kuoleman jälkeen.

SEBOLD, Alice

Oma taivas, WSOY 2010

14-vuotias Susie joutuu naapurin murhaamaksi vuonna 1973. Taivaasta käsin hän seuraa surun murtamaa perhettään ja kaipaa takaisin omaan elämäänsä. Perhe ei tiedä mitä Susielle on tapahtunut, kunnes tutkinta ja etsinnät alkavat tuottaa tulosta. Kummankin täytyy sopeutua uuteen elämäntilanteeseen. Tarina on järkyttävä, mutta samalla valoisa ja toiveikas.

SIHVOLA, Arja

Jälkeen Kasperin, 2008

Kirjassa kerrotaan äidin surusta kun 23-vuotias poika tekee itsemurhan. Suru on aluksi ylitsepääsemättömän tuskaista, mutta vähitellen se muuttuu sellaiseksi, jonka kanssa voi asettua elämään. Kirjan kirjoittaja Arja Sihvola on ollut perustamassa Surunauha ry:tä.

SPIIK, Karl-Magnus

Isän suru, 2010

Oman lapsen menettäminen on raskain asia, jonka ihminen voi joutua kokemaan. Kirjoittajan ja hänen perheensä taakkaa lisäsi se, että nuori Camilla kuoli oman käden kautta. Kertomus isän surutyöstä auttaa samanlaisen kokemuksen läpikäynyttä lukijaa käsittelemään menetystään. Samalla se antaa ajattelemisen aihetta jokaiselle vanhemmalle. Tiedätkö oikeasti, mitä lapseni mielessä liikkuu, millaisia murheita ja vastoinkäymisiä seesteisen kulissin takaa voi löytyä? Olenko aidosti läsnä hänen elämässään? Camilla pääsee vahvasti ääneen päiväkirjakatkelmien ja runojen kautta. Yhtä suuressa määrin teos on rehellinen dokumentti siitä kasvuprosessista, jonka Camillan kuolema hänen isässään käynnistää. Kirjoittaja analysoi omia tunteitaan ja reflektoi kokemaansa. Hän osoittaa hyvin suurta rohkeutta päästäessään lukijan näin lähelle itseään. Kertomuksen lopputunnelma on valoisa. Kirjoittaja on kohdannut tyttärensä kuoleman avoimesti ja kunnioittaa hänen ratkaisuaan. Kaipuusta huolimatta elämä menee eteenpäin, eikä läheisten ihmisten suhde pääty kuolemaan.

SYLVA RY

Lapseni on kuollut – jäi jälkeeni kaipuu, jäi sanaton suru, 2005

TALONEN, Marjaana

Enkelivelji, 1996

Surullinen muistelmateos pienestä Ossista, joka kuolee syöpään. Kirja keskittyy äidin kokemuksiin lapsen sairauden aikana. Pojan sairaus opettaa perheen elämään ensin päivä, sitten hetki kerrallaan. Talonen kirjoittaa, että vain toinen saman kokenut voi ymmärtää parantumattomasti sairaan lapsen perhettä. Kirja onkin kirjoitettu vertaistueksi. Talonen kuvaa kauniisti surua ja elämänarvojen uutta järjestystä, kun kaikki turha on pudonnut pois elämästä äärimmäisten kokemusten äärellä.

THOMÉSE, Pieter Frans

Varjolapsi, 2004

Kuvaus pienokaisensa menettäneen isän mittaamattomasta tuskasta. Kirjailijan tytär kuoli puolentoista vuoden ikäisenä aivoverenvuotoon. Isä tunsu joutuneensa kuolemanhiljaisiin huoneisiin, keskelle kokemattomia sanoja, jotka hänen pitäisi oppia kirjoittamaan. Koskettava teos on yhtä aikaa rakkaudentunnustus tyttärelle, elegia ja kirjoittajana itsetutkiskelua.

TUOMENOJA, Oili

Kiitos käynnistä, Matti, Compania Comder 2014

Toimittaja Oili Tuomenoja tarttuu arkaan ja tabuun aiheeseen kirjoittaessaan poikansa Matin itsemurhaan katkenneen elämän tarinan. Etsiessään vastauksia pojan epätoivoiseen tekoon hän luki Matin päiväkirjoja, runoja ja mietelmiä. Kirja on erityisesti tervetullut vaikeissa elämäntilanteissa kamppailevien nuorten, heidän vanhempiansa sekä heitä tukevien luettavaksi. Lukija pääsee mukaan huumorin ja kyynelten pehmentämään tarinaan, jonka toivoisi sittenkin päättyvän onnellisesti. -Marja Räihä.

VILKKA, Leena

Teklan vuosi, 2006

VILKKA, Leena

Viimeinen vuosi, 2007

VILKKA, Leena (toim.)

Rakas lapseni. Kertomuksia lapsen kuolemasta, 2008

VILKKA, Leena

Suruvuosi, 2008

VILPPOLA, Helmi

Perhosen lento, 1998

VÄISÄNEN, Leena

Lapsen menetys: perheen suru ja toipuminen, 1999

WOLTERSTORFF, Nicholas

Surulaulu pojalleni 1991